

Szűz Mária szeplőtelen fogantatása

(december 8.)

Ef 1,3–6.11–12

Csodálatos fogantatás

³Áldott legyen az Isten, Urunk, Jézus Krisztus Atyja, aki a mennyek között Krisztusban minden lelki áldással megáldott minket. ⁴Mert őbenne választott ki bennünket a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte. ⁵Szeretetből eleve arra rendelt bennünket, hogy Jézus Krisztus által – akarata és tetszése szerint – fogadott gyermekeivé legyünk; ⁶hogy magasztaljuk felséges kegyelmét, amellyel szeretett Fiában jóságosan megajándékozott minket. ¹¹Igen, mi is őbenne nyertük el az örökséget annak végzéséből, aki mindent szabad elhatározása szerint tesz. ¹²Szolgáljunk hát felsége dicsőségére, mi, akik már korábban is Krisztusba vetettük reményünket.

1854-ben IX. Piusz pápa az Ineffabilis Deus kezdetű bullával hirdette ki, hogy Szűz Mária Szent Anna méhében való fogantatástól mentes az eredeti bűntől (sine labe originali concepta). Az egyházatyák kezdetétől fogva Éva–Mária ellentétben fogalmaztak. Vagyis Évának az emberiségre ható tette volt a bűne, de úgy gondolták, hogy az üdvösség tervében Mária gyermeke, Jézus új korszakot nyitott. Először Euboiái János (†749-ben) beszédében jegyezték fel az efféle utalást, amely a Jakab-féle apokrif protoevangélium tanítását átveszi: angyal adta hírül a szülőknek, Annának és Joachimnak a rendkívüli, csodálatos fogantatást. 1439-ben a bázeli zsinaton megfogalmaztak egy nyilatkozatot a szeplőtelen fogantatásról, de az egyébként eretnekzsinatnak ezt a tanítását IV. Sixtusz pápa elfogadta. Erre a határozatra épül a Trentói Zsinat formulája: „Ez a szentséges zsinat kinyilvánítja azt is, hogy nincs szándékában az eredeti bűnről szóló eme határozat megállapításait vonatkoztatni az Isten Anyjára, a Boldogságos és Szeplőtelen Szűz Máriára, hanem ővele kapcsolatban a boldogemlékű IV. Sixtusz pápa rendelkezéseit kell követni, mégpedig az azokban foglalt büntetések terhe alatt, amely rendelkezéseket ez a szentséges zsinat ezennel megújítja.” A pestis elleni imádságokban egyre többen fordultak a szeplőtelenül fogantatott Máriához, valamint a török elleni küzdelmek idején még jobban elterjedt ez a fohász. A dogma szövegének egy részlete így hangzik: „A kimondhatatlan Isten (...) kezdetétől fogva és

a századok előtt egyszülött Fiának anyát választott és rendelt, hogy a Fiú testet öltve az idők boldog teljességében tőle megszülessék. Ezt az anyát az összes teremtményekhez képest annyira megajándékozta a szeretetével, hogy egyedül benne lelta a saját akaratahoz legközelebb álló tetszését. Ezért messze megelőzve az összes Angyali Szellemeket és az összes szenteket, oly csodálatosan elhalmozta Őt minden égi kegyajándék bőségével istenségének kincsesházából, hogy ő maga a bűn minden szennyétől mindig teljesen mentesen és egészen szépen és tökéletesen az ártatlanság és a szentség teljességének azt a példáját adja, amelynél nagyobb az Isten alatti világban nem képzelhető, és el sem lehet gondolni, hogy Istenen kívül bárki elnyerhesse.”

A lelki áldás nem csupán a Bibliában szereplő jókívánságnak irodalmi formája, melynek a legszebb példáját Jákob áldásában találhatjuk (Ter 49,25 kk.), és amelyből egész csokort fedeztek fel a kumráni barlangokban (1QSb 1,5 1QS 4,7 stb.), hanem az ősi héber elképzelés szerint az áldó személy az áldással Istentől kapott lelki természetű hatást közvetít. Ez az elképzelést a keresztények is átvették, és az efezusi levél bevezetője nemcsak udvariassági formulaként használja ezt, hanem azt a szándékát kívánja kifejezni, hogy Jézus Krisztuson keresztül ilyen isteni adományban akarja részesíteni az olvasókat. Sőt kifejti azt a tant, hogy a keresztények minden áldást Jézus Krisztuson keresztül kapnak.

A „Krisztusban” formulára Bultmann hívta fel a figyelmet. Ő úgy gondolta, hogy az ősegyház liturgikus nyelvéből származik ez a nyelvi szerkezet, amely Pál leveleiben 160-szor fordul elő, és ebben a levélben 35-ször használja a levél írója. Úgy tűnik, Isten Krisztuson keresztül tekint a közösségre, megáldja, közli vele kegyelmét. Ez a Krisztus-központiség igen fontos eleme a páli közösségzemléletnek. Ugyanis az egység princípiuma nem Pál, az ígéhirdető, hiszen nem őt kell követni, hanem Krisztust. Ezzel a formulával próbálja Pál apostol megszüntetni az egyes ígéhirdetők köré csoportosuló pártokat, a nemzeti vagy szociális alapon szerveződő keresztény alcsoportokat. Érdekes módon ez a szemlélet a korai páli levelekben nem található meg, kivéve a második korintusi levél 5. fejezetének 19. versében. Ez csak a kései páli leveleknek a sajátossága. Talán azért, mert addigra vált általánossá a megnövekedett keresztény közösségben a kisebb csoportok ellentéte.

A keresztény közösségekben az első hívőnek, a Krisztushoz legközelebb állónak anyját Máriát tekintették, akinek tisztelete igen korán megindult. Ennek egyik szép példája a III-IV. századi Bodmer-papiruszban fennmaradt Mária születése történet. Innen tudjuk, hogy Mária szülei, Joachim és Anna öregségükben csodálatos módon kap-

ták a gyermeket, Máriát, aki megőrizte szüzességét Józseffel kötött házasságában is. Ezt az iratot a Nyugati Egyházban nem használták, de a keleti szír, örmény, kopt, etióp egyházakban igen tisztelték, és saját nyelvükre is fordították. Az irat feltehetően a II. században íródott görögül.

Csak az Isten tisztíthat meg bennünket, mi magunktól aligha szabadulhatunk meg a bűntől. Ezt a gondolatot a nem hívó európai közegben nem értik. Számos gondolkodók szerint büntudat a beteges zsidókeresztény bibliaszemlélet maradáka; az ember minden kívánsága jó, és ezt a szabad görög gondolkodással igyekeznek igazolni. Kétségtelenül a Biblia emberi írói felfedezték a bűn világtörténetét, és Jézus szerepét ebben a történetben nagy fordulatnak tekintették. Aki megszabadul a testi és a lelki bűnös készletektől, másként szemléli a világot. Aki eleget elmélkedik és önmaga gondolkodását is kritikusan szemléli, észreveszi, milyen finom szálakon, szinte észrevétlenül szövődik bele gondolkodásába a bűnös készlet és indulat. Mivel ez mindegyikünknek a sajátossága, a bűnös ember nem érzi magát egyedül a világban, sokkal inkább a tisztaságra törekvő, akit kirekesztenek, mert nem követi a világ normáit. Érthetően felvetődik benne a kérdés, talán nem is normális?

A tiszta emberekkel való ritka találkozás mindig Isten közelségére figyelmeztet bennünket, és ez a közelség ilyenkor egészen kívánatos. Mária a kereszténységben a tiszta nő, sőt a keresztény édesanyák példaképe is. Ahogy a bűnt észrevétlenül elegyítjük életünkben, úgy az keresztény édesanyáknak van meg az a lehetőségük, hogy fogantató kezdve gyermeküket kísérve szívükbe plántálják a tisztaság utáni vágyat. Minden gyermeknek az édesanyja a legszebb és legszentebb nő, és nincs számára nagyobb frusztráció, mint mikor felfedezi édesanyja bűnét. Mária tiszteletének és eme bűn nélküli tulajdonságának ébrentartása a keresztény közösségben nem pusztán alkalom egy ünnep alapítására, sokkal inkább arra, hogy egyéni és közösségi elmélkedés tárgyává tegyük az emberi tisztaságot, amelyet mi is, mint Mária, az Istentől Krisztus miatt kaptuk.